

Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς τη «δυσλεξία»;

Της Διαλεκτής Χατζοδής*

Ο όρος "δυσλεξία" χρησιμοποιείται συνήθως από εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους και γονείς για να αναφερθούν σε μια ειδική μαθησιακή δυσκολία στους τομείς της ανάγνωσης και της ορθογραφίας, παρόλο που έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί για τη φύση και την αιτιολογία της συγκεκριμένης διαταραχής τις τελευταίες δεκαετίες. Η χρήση του όρου "δυσλεξία" με αυτή την ευρεία έννοια έχει οδηγήσει στη διάγνωση πολλών παιδιών σχολικής ηλικίας με αυτή τη δυσκολία, παρόλο που οι τομείς στους οποίους παρουσιάζουν ελλείμματα μπορεί να διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους. Αυτό έχει συχνά ως αποτέλεσμα να γίνεται μια υπερδιάγνωση παιδιών με δυσλεξία, χωρίς να προκύπτουν άμεσα εξηγήσεις για τη στήριξη τους, ώστε να βελτιωθούν οι αναγνωστικές και ορθογραφικές δεξιότητές τους. Μάλιστα, παρατηρείται ότι υπάρχουν και περιπτώσεις μαθητών με δυσκολίες σε συγκεκριμένες αναγνωστικές δεξιότητες, το προφίλ των οποίων παρεκκλίνει ή δεν δείχνει σοβαρές δυσκολίες ώστε να πληροί τα κριτήρια αυτής της γενικευμένης δυσκολίας στην ανάγνωση, με αποτέλεσμα να μην γίνεται κάποιου είδους παρέμβαση.

Βάσει των παραπάνω δεδομένων, δημιουργούνται προβληματισμοί, όπως: πώς χρησιμεύει μια διαγνωστική κατηγορία όταν είναι τόσο γενική, που δεν μπορεί ένας ειδικός να αναγνωρίσει τα άτομα που παρουσιάζουν τη συγκεκριμένη δυσκολία; Ποια είναι η πρακτική και η κλινική εφαρμογή μιας διάγνωσης εάν δεν οδηγεί στις κατάλληλες πα-

ρεμβάσεις και αν δεν υποδεικνύει τις απαραίτητες διδακτικές πρακτικές, ώστε κάθε μαθητής να καταφέρει να μάθει να διαβάζει και να γράφει; Τέτοιου είδους ερωτήματα λήφθηκαν υπόψη, ώστε να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες αλλαγές στα διαγνωστικά κριτήρια των μαθησιακών δυσκολιών στη νέα πέμπτη έκδοση του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου για τις Ψυχικές Διαταραχές (DSM-V) του Αμερικανικού Ψυχιατρικού Οργανισμού.

Το DSM-V, παρόλο που αναφέρει σε υποσημείωση τον όρο "δυσλεξία" ως διευκρίνιση λόγω της ευρείας χρήσης του, προτείνει να χρησιμοποιείται μια κατηγορία με τον όρο "Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία" και εν συνεχεία να προσδιορίζονται οι τομείς στους οποίους παρουσιάζεται δυσκολία ή έλλειμμα. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται η δυνατότητα

να εντοπιστούν και να βοηθηθούν παιδιά με διαφορετικό προφίλ, ανάλογα με το αν παρουσιάζουν δυσκολία στην ανάγνωση (και συγκεκριμένα στην αναγνωστική ευχέρεια, στην αναγνωστική ακρίβεια ή/και στην κατανόηση κειμένου) ή/και στη γραπτή έκφραση (ορθογραφική ακρίβεια, ακρίβεια σε γραμματική και στίξη, ή/και σαφήνεια/οργάνωση της γραπτής έκφρασης). Επιπλέον, καταργείται ένα κριτήριο που ίσχυε προηγουμένως ως προϋπόθεση για να μπορεί να γίνει διάγνωση δυσλεξίας, το κριτήριο της λεγόμενης "απόκλισης" μεταξύ της επίδοσης σε αναγνωστικά έργα και του επιπέδου νοητικής ή γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού. Αυτό σημαίνει ότι η διάγνωση δυσλεξίας δεν προϋποθέτει το νοητικό επίπεδο του παιδιού να βρίσκεται στον μέσο όρο για την ηλικία του. Επο-

μένως, μπορεί πλέον να γίνει παρέμβαση όσον αφορά μαθητές που παρουσιάζουν γνωστικές δυσκολίες συνάμα με τις γλωσσικές δυσκολίες.

Η έρευνα που διεξάγουμε στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου συνάδει με τις προαναφερθείσες νέες τάσεις στην αναθεώρηση του όρου "δυσλεξία" και στην υιοθέτηση πιο συγκεκριμένων κριτηρίων για τη διάγνωση και την παρέμβαση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Πρόσφατη έρευνά μας έχει δείξει ότι η δυσλεξία δεν είναι μια ενιαία εννοιολογική οντότητα και ότι οι μαθητές που διαγιγνώσκονται με ειδική μαθησιακή δυσκολία διαφέρουν σημαντικά ως προς τα ελλείμματα που έχουν. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η δυσκολία στην ανάγνωση δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και δυσκολία στην ορθογραφία, με αποτέλεσμα να προκύπτουν ομάδες παιδιών με διαφορετικό συνδυασμό δυσκολιών: α) φτωχή επίδοση τόσο στην αναγνωστική ευχέρεια όσο και στην ορθογραφία, β) φτωχή επίδοση μόνο στην αναγνωστική ευχέρεια, αλλά όχι στην ορθογραφία και γ) φτωχή επίδοση μόνο στην ορθογραφία, αλλά όχι στην αναγνωστική ευχέρεια. Επιπλέον, αυτές οι ομάδες παιδιών φαίνεται ότι ενδέχεται να παρουσιάζουν διαφορετικές δυσκολίες σε γλωσσικές δεξιότητες, όπως η ικανότητα να αναγνωρίζουν τα γράμματα

και τους ήχους μιας λέξης, καθώς και σε γνωστικές δεξιότητες, όπως η ικανότητα να επεξεργάζονται ερεθίσματα (π.χ. εικόνες) που βρίσκονται σε μια σειρά ή διαδοχή.

Η αναγνώριση ότι η διάγνωση ειδικής μαθησιακής διαταραχής μπορεί να παρουσιάζεται ταυτόχρονα με γνωστικά ελλείμματα και να περιλαμβάνει διαφορετικούς συνδυασμούς δυσκολιών οδηγεί σε σημαντικές πρακτικές προεκτάσεις στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό, κατά τη διαγνωστική διαδικασία, να εντοπίζονται οι συγκεκριμένες δυσκολίες ή ελλείμματα που μπορεί να παρουσιάζει ένας μαθητής, παρά να δίνεται απλώς μια διαγνωστική ετικέτα, όπως "δυσλεξία". Αυτό αναμένεται να συμβάλει στην παροχή έγκαιρης και εξατομικευμένης στήριξης σε κάθε μαθητή, ανάλογα με τις μαθησιακές του ανάγκες ή δυσκολίες.

Σε περίπτωση ενδιαφέροντος συμμετοχής σε έρευνα του Κέντρου Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης με έμφαση στη μελέτη των μαθησιακών διαταραχών μπορείτε να απευθυνθείτε στο τηλέφωνο 22 895190 ή να αποστείλετε μήνυμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση can@ucy.ac.cy.

* Εγγεγραμμένη Σχολική Ψυχολόγος (#298),
Συνεργάτιδα του Κέντρου Εφαρμοσμένης
Νευροεπιστήμης του Πανεπιστημίου
Κύπρου.

